

EMU2003: Den borgerliga nejkampanjen

Strax efter folkomröstningen 2003 författade jag ihop med Margit Gennser ett kapitel om det borgerliga EMU-motstånd som kom att organiseras i kampanjorganisationen [Medborgare mot EMU](#). Margit var ordförande och jag pressansvarig och skribent. Det publicerades i Dahlsson/Johansson (red) [Folkets nej – elitens ja: EMU-omröstningen 2003](#) (Carlsson Bokförlag). Många minns inte så här långt i efterhand att det fanns en betydande aktivism för ett nej på den borgerliga kanten och bland företagare. Margit Gennser, Nils Lundgren, Sture Eskilsson, Björn von der Esch, Birgitta Swedenborg, Rolf Englund, Henrik Alexandersson, Sven Bergström, Fredrik Saweståhl, Karolin A Johansson, Erik Lakomaa, Karl Sigfrid, Lars Wohlin och Johan Norberg för att nämna några. Jag hoppas därför att det är okej att återpublicera texten så att inte kunskaperna faller i glömska.

Valtidningen från Medborgare mot EMU som i eurovalrörelsens slutskede skickades ut till över en miljon hushåll.

”Medborgare mot EMU” bröt borgerliga ja-partiers dominans

Europa är en unik världsdel – liten med många självständiga stater och olikheter som har drivit på utveckling, förändring och konkurrens.

I dag har Sverige och Storbritannien ersatt fasta valutakurser med flytande. Ekonomiska felgrepp har kunnat rättats till. Varför skall man då överge en lyckosam politik för en fast EMU-regim 1997, 1999 eller 2002? En gemensam valuta kan inte fungera från Palermo till Korpilombolo eller från Lands End till Jena? Vi är för olika. Vi talar olika språk, vår kultur, vårt näringsliv, våra traditioner och vår historia bygger på olikheter.

Den gemensamma valutan är ett politiskt, inte ett ekonomiskt, projekt. En gemensam valuta kräver en gemensam penning- och finanspolitik. Det är därför eurofederalisterna är så angelägna om EMU. Den folkliga legitimiteten för projektet är svag. Vad händer om EMU misslyckas – hur återställer man kronan, pundet, D-marken? Problemet liknar att återskapa fisken från fisksoppan.

Ett stabilt, samarbetsvilligt och rikt Europa måste byggas utan en gemensam valuta. Varför inte i stället lyssna till F A Hayek som länge letade efter lösningar – först såg han fasta växelkurser som idealet, sedan stödde han rörliga för att 1974 anse att konkurrerande valutor kunde vara lösningen. Vi bör inte huvudstupa kasta oss in i EMU-äventyret. Det finns många bättre lösningar än EMU som väntar på

oss.

Den 11 oktober 1995 var första gången som EMU kritiserades från marknadsekonomiska utgångspunkter i Sveriges Riksdag. Margit Gennser (m) framförde kritiken i den allmänpolitiska debatten. Varför valde hon att frondera i en av sitt partis profilfrågor? Hon kunde inte blunda för motsättningen mellan marknadsekonomins krav på mångfald och EMUs krav på enhetlighet och överstat. Inlägget hade antagligen aldrig uppmärksammats om inte Rolf Englund, en gång talskrivare åt Gösta Bohman, hade sett till att TV och press var på plats.

Margits EMU-kritik bemöttes dock aldrig av den moderata partiledningen. ”Tystnad” är ett enkelt sätt att bli kvitt kritiker. Det krävdes därför nya grepp för att driva en brittisk typ av EMU-motstånd, en kritik från höger. Lösningen var nya ”kanaler” för information, analys och debatt och medlet hette IT och websida.

Björn von der Esch, som 1998 blev riksdagsledamot för kristdemokraterna, Margit Gennser och givetvis Rolf Englund tog kontakt med industrimannen Rune Andersson för finansiellt stöd. Den ”naturaliserade” skåningen Rune Andersson och Margit Gennser kände varandra sedan tidigare. Bland annat hade han skrivit förordet till hennes bok ”EMU – en kritisk analys” 1997. Han blev genast positiv och ställde upp. Nejtillemu.com lanserades vid en sparsamt besökt presskonferens november 1999. Moderaterna hade dock sänt en ”spion”, partiet var inte helt oberört av den spirande EMU-oppositionen. Nejtillemu.com fann snabbt läsare. Ett omfattande material av ekonomisk och statsrättslig analys om EMU publicerades, liksom artiklar som var både för och emot EMU. Ambitionen var en hemsida med bredd och balans och antalet besök växte snabbt till många 10 000-tals läsare.

Motstånd och samarbete växer

Intressenterna bakom hemsidan förstärktes med centerpartisten Sven Bergström och moderaten Tom Heyman arbetade allt mer tillsammans. En av orsakerna var den intensivare aktiviteten inom EU att förvandla EUs fria stater till en statsbildning med EU som en överstat. EMU var endast en del av den ”europiska revolutionen”. I snabb takt skulle riksdagen ta ställning till Amsterdamfördraget, Schengen, EUs framtidsfrågor, Nicefördraget, Eurojust, Eurodoc och rambeslut om arresteringsorder. Intresset för dessa frågor var begränsat. Att de nya lagarna undergrävde den svenska suveräniteten var det få som insåg, och den bristande diskussionen i riksdagen stärkte gruppleddningarnas makt över frågan.

EMU-frågan var alltsedan folkomröstningen 1994 inflammerad. Ja-kampanjen hade försäkrat att ett inträde i EU inte var liktydigt med att gå in i valutaunionen. En av EU-kampanjens organisatörer, Jane-rik Larsson, avslöjade senare att ja-kampanjen medvetet varit otydlig om EMU för att få ett ja i folkomröstningen om EU. Otydligheten skapade dock nya EMU-problem. Den socialdemokratiska regeringen lämnade slutligen under hösten 1997 besked om att Sverige inte skulle ansöka om ett EMU-inträde inför starten 1999.

Riksdagsdebatten visade på splittring mellan de olika borgerliga partierna men också inom socialdemokratin. Den respekterade (s)-riksdagsmannen Bengt-Ola Rytter från Gagnef avslutade debatten så här: ”Enda möjligheten för en socialdemokratisk regering, om den till äventyrs skulle komma på idén att vi ska gå med i EMU, är en folkomröstning.”

Hans klara krav på folkomröstning ledde efter debatten till ett spontant tack för klarspråk från Margit Gennser. Det var på den vägen den marknadsliberala Margit Gennser och socialdemokraten Bengt-Ola Rytter började diskutera valutaunionen. Det fick betydelse för EMU-motståndet.

EU-kritiska rådet med bland annat socialdemokrater, vänster-, miljö-, centerpartister och fackliga representanter bjöd så småningom in Rolf Englund och Margit Gennser till deras sammanträden trots de tvås nyliberala etikett. När Rolf på första sammanträdet hyllade ”sin hjälte” Sture Eskilsson – löntagarfondernas fiende nr 1 – fruktade Margit att det var första och sista sammanträdet med EU-kritikerna, men de övriga lät taktfullt sådana meningsskiljaktigheter stå tillbaka för en saklig EU-diskussion. Trots vår

litenhet var vi inte blyga. Utan nya borgerliga väljare skulle EMU- liksom EU-omröstningen ge ett ja. EU-kritikerna behövde oss som allierade för en nej-seger.

Motståndet mot EMU, websidan och vår gemensamma kritik mot Nice-avtalet och ändringen av Rf 10:5 skapade en gemenskap över blockgränsen. Redan två år före folkomröstningen hade vi lärt oss hur ideologiska skillnader kunde hanteras. Takt, tolerans, förståelse för olika perspektiv och värderingar grundlade det kampanjsamarbete som gav seger.

Föreningen bildas...

Det var en begränsad skara som samlats till konstituerande möte för föreningen Medborgare mot EMU. Riksdagsledamöterna Björn von der Esch (kd), Margit Gennser (m), Tom Heyman (m) och Sven Bergström (c) fanns på plats, liksom webmastern för nejtillelu Rolf Englund. Därutöver civilekonomen Leif Widén, Hans Lindqvist (c), doktoranden Jesper Katz och Margits son Mikael Gennser, MD och fysiolog.

Redan från början stod det klart att föreningen skulle ha en begränsad krets invalda medlemmar samt en yttre krets av sympatisörer. Rune Andersson hade varit kretsens beskyddare sedan länge och var självklart medlem (formellt 7/11) liksom förre riksdagsledamoten och professorn Hugo Hegeland och professor Sven Rydenfelt.

Föreningen hade levt ett informellt liv under ett halvår före bildandet. Formella, byråkratiska detaljer som föreningsbildning sköts upp. Sakfrågor var det som tände intresset. Namnet var dessutom svårt. Rolf Englund fann lösningen: "Medborgare mot EMU" och föreningen registrerades den 22 april 2002. Utan organisation och pengar var personliga kontakter avgörande. Rolf Englund hade under våren tagit kontakt med sin gamle vän från motståndet mot löntagarfonder, Leif Widén. Widén hade i sin tur en EMU-kritisk släkting vid namn Lars Wohlin, tidigare statssekreterare åt moderatledaren Gösta Bohman, VD på Statshypotek och framför allt riksbankschef 1979-82. Wohlin anslöt sig till Medborgare mot EMU i juni och kom att ha en enorm betydelse som affischnamn, kampanjlokomotiv och genom sitt engagemang.

... och blir känd

"Näringslivsprofiler och en tidigare riksbankschef varnar för EMU! – Medlemskapet är slutet för Riksbanken" var en uppmärksam rubrik på DN Debatt 2 juli. En artikel som även gav internationellt eko. Bland undertecknarna fanns Lars Wohlin, som var den som mest hållit i pennan, Rune Andersson, och Per-Olof Eriksson, styrelseproffs. De varnade för att medlemskap i EMU skulle vara farligt för svensk ekonomi. Sverige skulle förlora sin självständiga ekonomiska politik. Att avskaffa Sveriges riksbank som fört en framgångsrik penningpolitik och begränsat inflationen vore obetänksamt. Av artikeln framgick att de anslutit sig till en motståndsgrupp mot EMU.

De som läst Ayn Rands roman *Atlas Shrugged* kan inte undgå att dra paralleller till hur EMU-kampen bedrevs under resten av år 2002. En efter en rycktes ledande personer undan från ja-sidans mobilisering. Genom Lars Wohlins försorg kom Sven Hagströmer (Hagströmer & Qviberg), Birgitta Swedenborg (forskningsledare på Studieförbundet näringsliv och samhälle), Staffan Ahlberg (styrelseproffs) och Krister Ljungqvist (Carmeda AB). Margit Gennser värvade Kurt Wickman (fil dr och författare) och hans hustru Viveka. Rolf Englund fick den legendariske informationschefen på SAF, Sture Eskilsson att ansluta sig. Viktigt var också att f d riksbankschefen Bengt Dennis anslöt sig till kritiken av EMU, dock inte till vår organisation.

Den 19 november – 10 årsdagen för den flytande valutakursen – presenterades Medborgare mot EMU för press och TV. Den 10 år gamla penningpolitiken fungerade bra. De finansiella "vakthundarna med sina Reuterskärmar" höll bättre kontroll på budgetunderskott och statsskuld än politikerna i Stockholm eller Bryssel. Margit Gennser presenterade "Medborgare mot EMU" som en ny folkrörelse. Den bröt som sina föregångare mot den konventionella visdomen. Dagens gällde EMU som vägen mot den ideala penningpolitiken. Sedan kom den viktigaste presentationen – av de nya medlemmarna Rune An-

dersson, Lars Wohlin och Sven Hagströmer och så släpptes Lars Wohlin först ut att förklara varför man till varje pris skulle undvika fasta växelkurser. Sven Hagströmer och Rune Andersson tog berättade ur sina perspektiv varför en EMU-anslutning skulle vara rasande olycklig. Sedan tävlade journalisterna om att få intervju de fyra nya EMU-motståndarna.

Budskapen framfördes knappast på den prosa journalister var vana vid. Lars Wohlin höll utläggningar på en nivå som översteg intervjuarnas förkunskaper i makroekonomi, medan Sven Hagströmer visade sig vara en naturbegåvning i kärnfulla formuleringar och roande liknelser. En av journalisterna från TV kom fram till Margit och sade: "Nu måste du vara nöjd" Det var hon.

Nya medlemmar och sympatisörer anmälde sig själva. Ofta började det med en artikel i Dagens Industri och ett snabbt telefonsamtal. Men trycket från ja-sidan hårdnade. Direktörer och borgerliga politiker skulle rätta in sig i ja-ledet. Inte så få valde att tuga om sin sympati för nej-sidan. Ett antal tunga personer backade i sista stund och teg månaderna fram till valet.

En som vågade ta klivet över till nej-sidan var tidigare chefredaktören på DN, Svante Nycander, som skrev på DN-debatt och senare anslöt sig till Medborgare mot EMU. En annan var småföretagaren Gunnar M Carlsson, som även han visade sig vara en praktisk och pedagogisk begåvning, när han förklarade hur växlingskostnader minskas med eurokonto. Den liberala idédebattören Johan Norberg blev också allt tydligare i sin EMU-kritik, modigt med tanke på hans anställning i näringslivets Timbro. Våra framgångar grundlades redan i slutet av 2002 och under första kvartalet 2003. Det berodde inte på samordnade utspel. Tvärtom! Våra medlemmar, sympatisörer och för oss helt främmande skribenter började skriva intressanta EMU-artiklar, som främst kom att publiceras i Dagens Industri på Margareta Gandys välredigerade debattsida. EMU-problemet belystes ur många perspektiv – ekonomiska, politiska, statsrättsliga, nationella och internationella. Debatten blev intressant och kunnig.

Nej-sidan hade sakfrågorna på sin sida – vi hade helt enkelt rätt – och det började märkas på opinions-siffrorna, som successivt gav nej en växande ledning. I maj låg gapet till nejsidans favör stabilt på cirka 15 procentenheter – det uppnåddes med något så ovanligt som saklig argumentering.

En kampanjorganisation tar form

Medborgare mot EMU hade många handikapp när kampanjorganisationen skulle byggas upp. För det först saknade vi pengar. Vi skulle få kampanjpengar men när och hur mycket? Det var äventyrligt att dra på sig stora fasta kostnader innan riksdagen fattat det definitiva beslutet om folkomröstning. Med sviktande opinionssiffror för ja-sidan och Irakkriget hade Göran Persson haft alla möjligheter att dra tillbaka propositionen. När Björn von der Esch och Margit Gennser skrev på hyreskontrakt med Nordea såg de risken och garderade sig. Att pengarna kom sent betydde att Gennser fick be om anstånd med hyresbetalningen. Men lokalen som Lars Wohlin spårat upp var för bra att säga nej till.

För det andra hur stor organisation hade vi råd med? Här fanns kulturskillnader. Lars Wohlin kom från statsförvaltningen och Hypoteksbanken. Margit visste hur problemen såg ut i betydligt mindre organisationer och tvingades bromsa. Bromsklossar utsätts för kritik men Sture Eskilsson var ett stort stöd i den situationen. Nu när facit finns visar det sig att våra pengar räckte precis. En begränsad organisation och fokus på kontaktkostnaderna vid val av media var en framgångsrik väg.

Kampanjchefen

Erik Lakomaa, konsult på Burton Marsteller och redaktör för tidningen Nyliberalen var ovärderlig för oss som deltidsanställd kampanjledare. Erik hade stor erfarenhet från politik och politiskt kampanjarbete.

Redan vid förhandlingarna om kampanjpengarna var hans råd viktiga. Medborgare mot EMU skulle undvika dyra annons- och affischkostnader. Varför? Affischer har ett syfte att motivera de egna valarbetarna. Medborgare mot EMU hade en begränsad kader av kampanjarbetare, som kunde motiveras utan

affischer. Vår kampanjstrategi måste skilja sig från t ex miljöpartiets, vänsterns och även socialdemokraternas, vilket var ett reellt problem. En stor gemensam pott för en slutkampanj passade dem men inte oss. Lösningen blev något mindre kampanjbidrag för oss men större frihet.

Eriks kunnighet och intuition var den rätta. Vår satsning på radioreklam med låg kontaktkostnad har antagligen haft betydelse för de bra siffrorna på ungdomssidan. Satsningen på tre genomtänkta broschyrer och i valrörelsens slutskede en valtidning till 1 350 000 hushåll gav bra utdelning för var vad vi finansiellt orkade med. Tillsammans med Henrik Alexandersson på Nordinform utformades en grafisk profil med tydliga borgerliga kännetecken. Måsen – med litet nytt utseende – användes som politisk symbol för frihet och självständighet precis som moderaterna på 70- och 80-talet.

Den första broschyren från Medborgare mot EMU med sex argument för ett nej. Notera måsen nederst.

Ett borgerligt och sakligt nej

Vår strävan att nå fram till människors köksbord med fakta och argument lyckades – först med en broschyr med sex nej-argument och sedan med valtidningen. Radioreklamen som givetvis hade fler målgrupper än ungdomar och de två broschyrerna med bild och kort text om våra kända företrädare bidrog till att legitimera en borgerlig nej-röst.

Strategin för vårt budskap vilade på dessa två ben. För det första att det fanns ett borgerligt nej. Ett nej som i utgångspunkterna och argument skilde sig från ett traditionellt vänster-nej. För det andra skulle sakfrågan stå i fokus.

Vår ”kampanjupptakt” med presskonferensen den 19 november och sedan alla artiklar som våra medlemmar och sympatisörer skrev gjorde denna inriktning självklar. Vår kampanj var sakinriktad i motsats till ja-sidans. Nej-sidan talade om för- och nackdelar med den ekonomiska och monetära unionen (EMU), problem med en centraliserad penningpolitik och riskerna med finanspolitiska beslut på EU-nivå. Ja-sidan talade däremot hellre om de gemensamma sedlarna och mynten, alltså om euron och att vissa ”kändisar” från olika samhällsskikt röstade ja för att de tyckte EU var bra i största allmänhet, för samarbetet, för freden och solidariteten.

Ett viktigt medel för att förverkliga vår strategi var att debatter skulle ske mellan borgerliga ja-företrädare och borgerliga nej-företrädare. Sådana debatter bidrog till att legitimera ett borgerligt nej, men blev också mer sakfrågeinriktade genom att handla om EMU istället för om skillnader på den politiska höger-vänster-skalan. Jesper Katz tog, som den inbitna akademiker han är, fram en fyrfältare för att illustrera EMU-debattens dimensioner (ja/nej respektive borgerlig/vänster), vilket var en välfunge-

rande pedagogisk modell.

	Socialistisk	Borgerlig
För EMU	1	2
Mot EMU	4	5

Figur 4: Europapolitiska analyser

Organisationsuppbyggnad

I februari tillsattes två heltidstjänster. Jesper Katz, doktorand i nationalekonomi, anställdes som ekonom och utbildningsansvarig och Mattias Svensson, som skribent och pressansvarig. Rolf Englund som arbetat med EMU-motståndet i många år, startat hemsidan och byggt ut vårt kontaktnät fortsatte med det arbetat men fick också ta ansvar för den löpande ekonomin och en rad av de göromål som någon måste sköta på en liten – och det ska villigt erkännas – underbemannad organisation.

Ett av de tidigaste strategiska besluten som togs var att bygga upp lokala organisationer ute i landet. Målet var att ha aktivister på varje högskoleort. Valfungerande verksamhet fanns förutom i Stockholm, i Göteborg med omnejd, Gävle, Västerås, Örebro, Växjö och Uppsala och Lund, Helsingborg och Malmö. Bäst fungerade lokalaktiviteterna i Östergötland och Skåne.

Rekryteringen av aktivister skedde främst från moderata ungdomsförbundet (MUF) och Fria moderata studentförbundet (FMSF). Mattias Svensson hade goda kontakter i båda organisationerna och i februari tillträdde han som redaktör för FMSF:s tidning Svensk Linje, en utnämning som delvis hängde samman med hans EMU-kritiska hållning.

MUF fattade under hösten 2002 ett stämmobeslut att ställa sig bakom ett EMU-ja. En talför tredjedel av stämmodelegaterna hade dock röstat emot. Bland dem fanns bröderna Adrian och Emil Borin som organiserade verksamheten i Skåne, förbundsstyrelseledamoten Fredrik Saweståhl som kom att leda en biltournée och kampanjen under Almedalsveckan och dåvarande ordföranden för Moderat Skolungdom, Oscar Hållén (vars aktiva deltagande i nej-kampanjen dock hindrades av att han blev anställd på moderaternas pressavdelning).

Fria moderata studentförbundet tog i maj 2003 ställning mot EMU efter en proposition från förbundets presidium, främst författad av viceordförande Anna Bergqvist. Röstsiffrorna blev överlägsna 37-12 för ett nej. Förbundet drev ingen aktiv kampanj, men många medlemmar var aktiva i Medborgare mot EMU.

Jesper höll under april och maj kurser på hög nivå runt om i landet. Våra aktivister växte med uppgiften och gjorde strålande insatser på skolor, insändarsidor, i debatter och intervjuer. Vi undvek också några av de barnsjukdomar som andra politiska organisationer ofta drabbas av i form av infiltreringsförsök från ovälkomna politiska rörelser eller att främst locka till sig kufar.

Ledning i ekonomidebatten

Tidigt i april lyckades vi ta initiativet i den ekonomiska debatten. Genom Rolf Englunds och Margit Gennsers kontakter hade vi fått kännedom om en konferens i Venedig 2001, där åtta ekonomipristagare diskuterade EMU. Efter kontakter med Venedig fick vi rätt att presentera utdrag och videoklipp från symposiet. Sju av de ekonomipristagare som deltog i panelen var kritiska, från Robert Solow till Milton

Friedman. Bara Robert Mundell, själv inblandad i EMU-projektet, var positiv.

Videobanden presenterades för pressen och efter presskonferensen lades de ut på vår hemsida och har sedan laddats ner av tusentals hemsidesbesökare. Ekonomipristagarnas synpunkter användes till och med i EMU-debatter på Lunarstorm.

Verksamhet med begränsad budget

Som redan påpekats hyrde vi våra lokaler på Vasagatan 40 på kredit. Än värre var att våra anställda också fick ge föreningen uppskov att betala lön. Först i april fick vi kampanjpengarna, 6 miljoner. Våra finansiella resurser var en droppe i havet jämfört med Svenskt Näringslivs satsningar på ja-kampanjen. Vi tvingades till sparsamhet och eftertanke. Vi gjorde billiga punktinsatser till låga eller inga kostnader. Till och med broschyruddelning fick ske med eftertanke. I Stockholm skedde utdelningar vid knutpunkter som Ropsten, Danderyds sjukhus, Slussen och Östra station, liksom till pendlare tågresenärer. På så vis kunde vi nå borgerliga väljargrupper, men också få folk att läsa vår broschyr medan de väntade eller reste på buss eller tåg. Jonas Virdalm, kontaktperson för Solna-Sundbyberg och en av de tidigaste utdelarna rapporterade om en ovanligt vänlig valrörelse. Glada tillrop och intresse var vardagsmat.

I Stockholm bjöd vi in till ”mingel mot EMU” på Biffi bar & restaurang varje torsdag på Vasagatan för att träffa olika människor och utbyta tankar och idéer. Den profilstarke kyparen Carlos delade flitigt ut broschyrer och knappar till sina gäster.

Vi kunde endast klara av ett begränsat antal egna aktiviteter utan var beroende av andras arrangemang – rotaryluncher, debatter och talarkvällar. Rune Andersson, Lars Wohlin, Margit Gennser och Björn von der Esch var allra flitigast i att åka runt på små och stora arrangemang.

Redan tidigt på våren vid ett besök i Hässleholm upptäckte Margit att gensvaret för den sakliga EMU-debatten var positivt. Ca 20 folkpartister var närvarande, men endast den folkpartistiske debattören och en representant från Svenskt Näringsliv pläderade för ja, alla de andra häftigt och mycket kunnigt för ett nej.

Bitarna faller på plats

Inte förrän framemot sommaren började organisationens olika bitar falla på plats och den utåtriktade verksamheten ta fart. Vi fick efter långt sökande äntligen tag på en kompetent sekreterare, Gitte Enander, som kunde organisera upp talarbokningar, leverera materialbeställningar och svara i den ständigt ringande telefonen. Medborgare mot EMU:s hemsida blev fräschare och mer användbar. Med Christoffer von Sabsay fick vi en rask och skicklig webbdesigner på halvtidstjänst. Hans design och Mattias korta faktatexter gjorde att vår hemsida fick goda vitsord i SvD till skillnad från ja-sidans långt dyrare men röriga sidor. Kansliet förstärktes också med Karl Sigfrid, som bland annat skrev en rapport om de massiva prisökningarna när euron infördes.

Bakom kulisserna fördes tålmodskrävande förhandlingar om TV:s slutdebatter. I början medverkade Mattias men Jesper tog alltmer över uppgiften. Det övergripande målet var att få en bra blandning av medverkande, men vi var naturligtvis stolta över att få med Rune Andersson i SVT:s slutdebatt och Lars Wohlin och Gunnar M Carlsson som vittnen i den TV-sända rättegången. Sven Hagströmer plockades på egna meriter till debatten i TV4.

Under Almedalsveckan arrangerade vi en debatt i samarbete med Hill & Knowlton. Moderaterna vågade inte skicka någon av sina kända företrädare att möta Margit Gennser. Folkpartiets Carl B Hamilton ställde däremot upp omgående på en debatt mot Lars Wohlin. Debatten blev lite seg, men vi fick bra pressbevakning.

Den stora insatsen i Almedalen gjordes av det kampanjteam som under ledning av Fredrik Saweståhl syntes överallt i Visby och kringliggande stränder. Förutom husrum och ersättning för mat fick våra

kampanjare stå för alla kostnader själva. Trots att de kampanjade på sin semester gjorde de ett betydligt seriösare jobb än ja-sidans aktivister med 100 kr/timme.

Medborgare mot EMU fick god reklam tack vare sina kampanjarbetare, vilket följande citat från *Expressen* den 9 juli visar:

”Ja-sidans problem är tydliga här i Visby. På den borgerliga kanten har strategin varit att utmåla nejsägarna som skumma extremister. När jag redan på måndagen stötte ihop med en grupp typiska ungmoderater, den moderna sorten, snygga, etniskt heterogena och klädda i tajta ljusblå t-shirts, trodde jag förstås att de jobbade i någon av ja-kampanjerna. På nära håll såg jag att i mörkare blått på deras tröjor stod Medborgare mot EMU. De kampanjade alltså för ett nej. Ja-sidans strategi har minst sagt misslyckats.”

Ljusa idéer

Under ett möte klagades det på våra knappar. Mattias kläckte då idén att vi skulle trycka upp nej-knappar i de allsvenska fotbollslagens färger, först och främst svartgula (AIK) och dela ut dem före matcherna. Knapparna tog slut i förtid.

Hårdrocksbandet Iron Maiden besökte Stockholm. Raskt komponerades en lista med ”lämplig bakgrundsmusik” där varje titel illustrerade något om EMU. ”Can I play with madness?” parades ihop med en text om havererade europeiska penningprojekt. ”The number of the beast” fick en text om omställningskostnaderna för euron – som per person vida överstiger 666 kronor. Listan med texterna delades ut före konserten, och på gräsmattorna runt Stadion blandades konsertsnack med EMU-debatter.

Bra initiativ ska återanvändas. Så skedde vid Rolling Stones och Per Gessles konserter, EMU-temat för tjejmilen blev ”Sverige springer ifrån EMU” medan ett antal ”Eurotips” kompletterade knapputdelningen vid fotbollsarenor.

Uppslag i Medborgare mot EMU:s hushållsbroschyr med många av nej-kampanjens profiler: Margit Gennser, Nils Lundgren, Birgitta Swedenborg, P-O Eriksson, Sven Bergström, Björn von der Esch, Sture Eskilsson och Karolin A. Johansson.

Slutspurten som kom av sig

Arbetet med valtidning och affischer avslutades i månadsskiftet juli-augusti. I augusti vidtog istället den traditionella valrörelsen, som för vår del innebar debatter, tre egna seminarier samt slutdebatterna i TV. Vår strategi att ställa borgerligt ja mot borgerligt nej och motsvarande på den socialistiska sidan lyckades. Speciellt roligt var det att få fram Staffan Ahlberg och Maud Olofsson i en TV-debatt mot Bo Lundgren och en ja-företagare. Där fick vi jämbördiga villkor för en EMU-diskussion bland både borgerliga och företagare på en gång.

Ja-sidan kontrade med höger-vänster-debatter. När vänsterpartiet backade från ett antal debatter till

förmån för företrädare för exempelvis Medborgare mot EMU ställde ja-sidan ofta in debatten helt. Heder dock åt Johnny Gylling (kd) som debatterade mot Mattias på Klaipeda-platsen i Karlskrona och Hans Wallmark som mötte Margit i Ängelholm. Lars Wohlin visade senare i Karlskrona att han utvecklats till ett fullfjädrat vallokomotiv. Rappt och vasst jämförde han EMU-projektet med tunnelbygget genom Hallandsåsen. Kanske lite effektivare, om det någonsin fungerar.

När vi måndagen den 25 augusti skulle ordna ett seminarium med brittiska besökare, för att introducera argument och synsätt från ett EU-land utanför EMU, var vi nervösa. Vi fruktade da capo på ja-sidans personangrepp på ekonomijournalisten och labourpolitikern Janet Bush på centerns ekonomiska seminarium i Almedalen. Lösryckta ironiska kommentarer angående en känd brittisk komiker i en av den brittiska nej-sidans filmer användes för att koppla samman Bush med nazism och högerextremism. Det är bättre att förekomma än förekommas. Före seminariet skicka vi ut ett pressmeddelande med spekulationer om möjliga personangrepp på den tidigare EU-tjänstemannen Bernard Connolly, som åtalats för blasfemi (hädelse) för den EMU-kritiska boken "The Rotten Heart of Europe". Efter det var smutskastning närmast omöjligt och ja-sidan stod svarslös.

Seminariet blev en succé. Våra tre gäster, förutom Connolly även Dr Sean Gabb och Madsen Pierie från Adam Smith Institute – excellerade i sakkunskap, hisnande historiska paralleller och drastisk humor. När Dr Gabb i slutet av sitt anförande sade "I was told not to mention the war" exploderade hela salen i skratt. Tidningar och TV bevakade seminariet.

Veckan därefter gästades vi av lord Lamont, tidigare brittisk finansminister med erfarenhet av att ge upp pundets knytning till ERM. Seminariet bjöd på bra diskussion kring EMU och penningpolitik med Lars Wohlin som inte övergett ERM men väl ormen. Själva seminariet intresserade dock inte Expressen-journalisten Per Wendel som istället tipsats om att Lamont tagit emot en orden av Chiles f d diktator Pinochet. Wendel ville nu försöka få Medborgare mot EMU att framstå som Pinochetkramare genom ännu ett försök till guilt-by-association. För att få ihop den artikel han ville skriva var han förvisso tvungen att falskcitera Margit, som alls inte ville stödja Lamont i denna del. Det gjorde hela saken lätt att dementera och smutskastningsförsöket rann ut i sanden.

I månadsskiftet augusti-september delades valtidningen ut till 1 350 000 hushåll. Informativa artiklar och sakliga argument gick hem bra. Spontant beröm och intresseanmälningar strömmade in. Margit, med erfarenhet av 10 valrörelser, kan inte dra sig till minnes att något valmaterial varit i närheten av samma uppskattning.

Den sista veckan balanserade vi det anglofila med en EMU-kritisk fransman, Charles Gave, författare till boken "Lions Led by Donkeys". Han talade på en presslunch på onsdagen och förutspådde bland annat att kronan vid ett nej skulle sjunka i två dagar för att sedan stiga. (Han hade lite fel – den sjönk endast en halv dag!) Hans besök kom dock i skuggan av det brutala överfallet på utrikesminister Anna Lindh.

Mordet på Anna Lindh innebar stopp för kampanjen och slutdebatterna i TV. Beskedet nådde Mattias, Jesper, Rune Andersson och Sven Hagströmer i fikarummet på miljöpartiets riksdagskansli under medieträning. Plötsligt kändes EMU-valet väldigt futtigt.

De sista dagarna var frustrerande. Den energi vi samlat för finalen fick inget utlopp och oron att den givna nejsegern skulle gå förlorad fanns där. Det var viktigt att våra medlemmar avhöll sig från spekulationer kring mordet och det var förbjudet att ens andas att mordet kunde ändra nej-röster till ja-röster. Men kampanjen var trots allt inte riktigt slut. TV4 la in en utfrågning och Jesper fick snabbt använda all sin kraft för att i sista minuten ersätta Gudrun Schyman med Birgitta Swedenborg så att inte alla fyra på nej-sidan skulle vara vänster. Jesper lyckades. Han och Birgitta såg därmed till att avsluta en framgångsrik valrörelse med att ännu en gång ordna genomslag för ett borgerligt nej.

Bokslut i siffror

Centerns ja-sägare behandlades generöst. Utbrytarna i vänstern och miljöpartiet fick betydande stöd från ja-sidans kampanjfonder. Moderaterna, kristdemokraterna och folkpartiet kunde däremot inte tänka sig att avstå kampanjresurser till sina EMU-kritiker.

De tre borgerliga ja-partierna fick tillsammans del av 30 miljoner kronor i direkta partistöd ur statskassan, ett organisationsstöd på 20 miljoner till Sverige i Europa och hade tillgång till Svenskt Näringslivs kampanjpengar, åtminstone 500 miljoner kronor. Medborgare mot EMU hade en kampanjbudget på 6 miljoner.

Den borgerliga ja-sidan hade tre hela partiapparater med särskilda EMU-staber och ombudsmän runt om i landet. Svenskt Näringsliv avlönade tusentals personer till och med för flygbladsutdelning och bemanning av valstugor. Medborgare mot EMU hade ett kontor med tre heltids- och fyra halvtidstjänster.

Ändå bröt markant färre av centerns, miljöpartiets och vänsterns väljare mot partilinjens jämfört med den borgerliga ja-sidan. Hela 41 procent av de borgerliga väljarna röstade nej (valu 03), trots att 3 av de 4 borgerliga partierna förespråkade ja. EMUs inverkan på den svenska ekonomin var viktigare för nej-röstare än för ja-röstare. I företagstäta Gnosjö vann nej-sidan med 59,3 procent mot 38,7 för ja.

Ja-partiet framför andra, moderaterna, hade 27 procent nej-röstande. Jämför man med valu från hösten 2002 (då Medborgare mot EMU ännu inte presenterats) gjorde nej-sidan stora framryckningar hos moderata väljare. Vid valu 2002 tänkte bara 14 procent av moderaternas väljare rösta nej.

Av allt detta kan man dra mycket positiva slutsatser: Pengar är inte allt och väljarna är mycket klokare än vad ombudsmän, organisationsföreträdare och politiker tror.